

Джерело: Письменний В.В. Пріоритети місцевої бюджетної політики у фінансуванні соціально-культурного розвитку демократичної держави // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: зб. тез доповідей Восьмої міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, 24–25 лют. 2011 р., м. Тернопіль. – Ч. 2. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – С. 155–157.

Письменний Віталій

Тернопільський національний економічний університет

**ПРІОРИТЕТИ МІСЦЕВОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ У ФІНАНСУВАННІ
СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ**

В умовах демократизації суспільного життя важливу роль у реалізації місцевої бюджетної політики відіграють соціальні пріоритети витрачання бюджетних коштів. Яскравим прикладом цього є досвід низки європейських країн (Данії, Німеччини, Норвегії, Франції та Швеції), де видатки на соціально-культурну сферу займають левову питому вагу в структурі видаткової частини місцевих бюджетів. Мінусом такого механізму витрачання фінансових ресурсів є високий рівень податкового навантаження. Натомість справляння податків у даному випадку відповідає теорії поворотної послуги й асоціюється з платою за блага, які органи місцевого самоврядування надають мешканцям територіальних громад. При цьому платники готові сплачувати високі податки, оскільки у повній мірі відчують рух фінансових ресурсів через усі ланки бюджетної системи.

Щоправда, для нашої держави характерне значне недофінансування соціально-культурної сфери, спричинене багатьма об'єктивними чинниками. По-перше, через досить низьку ефективність контрольних повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування і, як наслідок, брак адекватних важелів впливу на нецільове й неекономне витрачання коштів місцевих бюджетів. По-друге, через нестабільність нормативно-правового поля, нечіткість формулювання положень законодавчих актів і нелогічність їх коригування. По-третє, через відсутність яскраво виражених концептуальних підходів до вироблення стратегії соціально-культурного розвитку України у зв'язку зі значними розбіжностями в політичних поглядах законодавчої та виконавчої гілок влади.

Як наслідок маємо критичний стан витрачання бюджетних коштів на соціально-культурний розвиток (табл. 1). Натомість в час демократичних трансформацій соціальні пріоритети мають розглядатися як обов'язкова умова та невід'ємна складова повноцінного функціонування суспільства, тому потребують більшої уваги.

Видатки місцевих бюджетів на соціально-культурну сферу в 2005–2009 рр., млн грн

Видатки	2005	2006	2007	2008	2009
Освіта	16,9	21,7	29,2	39,4	42,8
Охорона здоров'я	12,0	15,6	20,4	26,2	29,0
Соціальний захист і соціальне забезпечення	8,4	11,2	19,3	23,3	27,3
Духовний та фізичний розвиток	2,2	2,9	3,7	5,0	5,1

Аналіз видаткової частини місцевих бюджетів свідчить, що найбільшу питому вагу в їх структурі займали видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток. При цьому упродовж досліджуваного періоду дані видатки мали тенденцію до зростання з 39,4 млрд грн у 2005 р. до 104,2 млрд грн у 2009 р. Незважаючи на це, видатки місцевих бюджетів на соціально-культурну сферу не забезпечують реальних потреб населення. Позаяк їх щорічне збільшення є звичним явищем сьогодення і продиктоване політикою уряду «латання бюджетних дірок», так як темп інфляції перевищує обсяг фінансування соціальних видатків.

Отож, на сучасному етапі державотворення гостра економія фінансових ресурсів ще раз підтверджує необхідність здійснення адекватних заходів щодо оптимізації бюджетних видатків на соціально-культурний розвиток. Для цього необхідно:

– у сфері соціального захисту та соціального забезпечення: реорганізувати інститут професійних пільг шляхом його ліквідації, обмеження контингенту отримувачів і заміни компенсаційними виплатами; поліпшити механізм надання соціальних пільг у частині їх монетизації та впровадження диференційованого підходу до різних категорій громадян; запровадити систему «єдиного вікна» при наданні соціальних пільг;

– у сфері охорони здоров'я: ввести багатоланкове фінансування охорони здоров'я за рахунок бюджетних коштів, а також коштів системи добровільного медичного страхування; упорядкувати систему додаткових медичних послуг, фінансування яких здійснюватиметься за механізмом комерційного розрахунку; забезпечити на програмній основі покриття витрат на закупівлю медичного обладнання і ліків у вітчизняних виробників;

– у сфері освіти: розвивати кредитний механізм фінансування вищої та професійно-технічної освіти, фундаментальних і прикладних досліджень; оптимізувати систему державного замовлення на підготовку фахівців на основі рейтингу ефективності працевлаштування випускників; упорядкувати мережу установ дошкільної та загальної середньої освіти в селах, забезпечуючи їх технічне переоснащення;

– у сфері культури та духовного розвитку: здійснити поступовий перехід з бюджетного фінансування закладів культури до їх самофінансування і впровадження

комерційного розрахунку; реорганізувати дотаційні заклади культури в територіальних громадах з невеликою чисельністю мешканців шляхом їх ліквідації та об'єднання; забезпечити додаткове фінансування програм духовного і культурного розвитку за рахунок таких джерел як спонсорські внески і благодійні пожертвування.

Вказані заходи дадуть змогу поліпшити існуючий стан фінансування соціальних видатків у нашій державі. Проте їх імплементація у практичну площину потребує відповідних дій з боку законодавчої та виконавчої гілок влади, позаяк соціальні пріоритети мають стати першочерговими напрямками реалізації місцевої бюджетної політики.